

133

M

228

Commentarij in libros Meteorologi Corum Alijs.

M

ΕΡΩΤΗ ΕΞ

primo cap. lib. primi intelligi potest Aristoteli institutum in his meteo-
logorum libris, quibus eorum ordo, quod sub iuribus, et deinde in scriptis.
cum in lib. physicorum egerit de ente mobili in communi de quibus
ipsius prius et affectibus, in lib. v. de celo egerit de simplicibus
tam corruptibilibus quam e contra ut mobilia sunt secundum locum
qua quae in sub ente mobili ut partes subiecta continentur, sunt priora corporibus
mixtis. Postea vero in lib. de generatione et corruptione reliquis corporibus caelestibus
qua sunt eis incorruptibilia ^{erit} de corporibus corruptibilibus in eis deservit ut
de mutua ipsorum generatione et corruptione accretione, decrectione, atque altera-
tione, simulque deservit de mixtione qua omnibus corporibus mixtis communis est
atque de mutua elementorum generatione, corruptione et alteratione proxime sequa-
batur ut ad corpora mixta huiusmodi tractanda descenderet. Id igitur demum
praestat agens prius in his libris de mixtis aia experibus qua ad corpora simpli-
cia magis accedunt, in quibus minus est difficultatis plurimum tamen causa de-
lectationis, atque postea de aia. licet vero lib. 4. dixerat de mixtis animalibus
ut de carne, ossibus et nervis id inter facit ut si ad sequentem tractationem de mix-
tis aia viam nuntiat.

Adverte autem inter mixta quaedam esse qua solum sunt qualitates talia sunt
qua sunt retinet namque et essentiam alicuius elementi, habent tamen permixtas
qualitates quatuor elementorum ut nix, grando, et caetera. Summa qua retinet
namque aqua. Haec autem dici solent mixta qualitativa. Alia sunt mixta substan-
tialia qua nempe habent formam substantialem suapte natura sibi vendicantem et
primas qualitates qua sunt virtutes et elementorum, ut aurum, Argentum, et
caetera metalla. Ne igitur in his libris non solum dixerit de mixtis substan-
tialibus, sed etiam qualitativis. Ex dictis iam patet quod sit auctoris institutum
operis quod ordo atque subiectum, nec mireris non esse commune alicuius unum.

Inscriptio

Inscribuntur v^o libri meteorologicorum, sive Meteororum, i eorum qua
 in Sublimi sunt, non quod de ijs tm dixerat Aley meij, cum de terremotu
 etiam agat, de fontium, et fluminu origine, de metallo, atq; lapidibus, sed quia
 ea qua in Sublimi sunt maiorem afferant hominibus ad mirationem. In
 pli candis aut ijs qua ab Aley traduntur eum modum seruaui, ut per breui
 quaedam capita de singulis dixeram, textum quidem no interpretatus, sed
 qua in textu potiora sunt colligentes: Ac imprimis de igne, et ignis,
 deinde de aquis disputabimus, prius tm q^o nonnullas circa quaedam qua in
 in libris primis cap. ait exatibimus.

Utrum ad actionem Sorum inferiorum necerium sit corpora caelestia in hunc mundum inferiorem agere. I^o Primo

N. ec q^o f. conclusioibus dissoluetur. Prima sit. Corpora caelestia agunt
 in hunc inferiorem mundum qua ab oibus concessa p^o et experimentis com
 probata e^t ut nemo sit qui de ijs quaquam bigat, quis n. neget solem, coe
 terea q^o astra cas ee multorum qua in ijs inferioribus ceruimus ut solem suo
 lumine vniuersum illuere et calefacere, et locis humidis vapores, et ex
 sicis exalatioes exhalere, multa aialia imperfecta gignere, huius motu
 per Zodiacum circulum cam ee vlem gnratiois, et corruptiois rerum ut
 A^o ait lib. 2° de gnratioe cap. 1°: Eumam quq; ee causam fluxus et
 refluxus maris, coetera deniq; astra suos habere peculiare effectus, aut
 saltum coel. Adeo certum putant A^o Soc ee ut cap. 2° Suius libri dixerit
 necerium ee ut mundus h^o ut inferior superius latib^o fere continuus ee, Soc^o
 conuincit ut inde v^o eius vniuerso gubernetur.

2^a concl^o: Nec celum, nec eius alio ada sunt necria ad actioes Sorum in
 feriorum ut nullo modo absp^o elly ee Non possint, qua corclo ab omnibus
 item admittitur p^o facile suaderi: qm^o beij p^o suppolere vicem ca^o efficiatis

a proprie p^t suppleere causalitatem calorum, ac sine illis concurrere cum ijs inferioribus
 cum illis inferioribus ad ipsorum actioes exercendas ut cum plantis ad produ-
 cendos fructus, cum animalibus ad alia similia efficienda, et igitur certissima hęc
 conclusio quamquam in hanc sententiam nō tam facile licet præhabere
 poterimus qui ut credidit. Deum agere ex necessitate nō ita etiam ar-
 bitrari ē non alio pōtē in Sares inferiores influere nisi caelorum in-
 currenti ut s. diuina virtus quę semper infinita ē, ē, eodem modo se habet
 temperatur et quodammodo contrahatur, et accomodatur ad vicissitudinē
 operationum præstantiam. Id quod deduci pōt ex 8. Priorum cap. 6. et lib.
 2. de generatione cap. 2. ubi uult proter motum primi mobilis maxime uni-
 formem et eorum primum bandum ē alium motum ab occidente mori-
 entem, quem ille dixit fieri per circulum obliquum s. Sodiacum affe-
 rentem, secum varietates s. primum motu qui semper eodem modo
 operari paratus sit, possit vicissitudinem rerum præstare.

3^a concl. etiam si uelut non ageret possit nihilominus solo concursu
 dei generali ēē multas uariationes in ijs inferioribus quę. Probat hęc concl.
 hoc modo. Cesset n. celo a sua actioe, aut diuina uirtute in nihilum uersum ēē
 singulas, relinquanturq; cetera huius n. hinc quæro, Aut hęc, et reliqua
 aëria corrumpentur aut non, nondūc nōdēbere nūquā corrumpi, se-
 queretur n. cessante celi actioe, aut ex oīo sublato reddi aëria sua pte nām
 corruptibilia, imo quod magis admirandum ē conseruarentur absq; respiratioe,
 nutritioe, actioe q; calidi in humidum et absq; ulla operatioe partū vegetatiua
 et sensitiua quicquid em sublato celo trahitur oem pte actioem. Sicut q. hęc
 tandem ut corrumpantur, hinc sic, aut in mō quę antea erant aërium post ipsa-
 rum corruptioem rēp. eratur alio formo, aut nō, si rēp. eratur dabitur quā-
 tiv absq; actioe celi disponetur n. mā ad talem formam quę postea introdu-
 cetur, non dicit aut mā relinqui debere ab oī formo, aut ambigari cessa-
 te actioe celi, s. ipso pte ablato. Dixerunt, qui dicit cessante actioe celi
 pupam igni applicatam nō inflamari, nō calefieri manū ab eodem?

4^a concl. Et tanta actioū multitudo et varietas quanta nunc in ijs infe-
 rioribus reperitur pōtēret, atq; debiti ordine et accomodati uicinia ēne
 cessitate tali actio celestis in hac inferiora. Hęc concl. probat. Impugnari

n. cessante

enim cessante alicuius celi non esset generatio materiam uidentur. Ea namque sublata
 non essent plantae quoniam non esset ea species uisus, quae nunc est uisum, et dixerunt
 ueris, et aestatis, autumnis, et hyemis non esset pluuia aut calor solis in istis inferioribus
 his, quibus sublatis impossibile est esse plantas, quippe cum species uisus ad haec requi-
 ratur, hyemis quid esset radices agant, et non species calor naturae obliquus circumfusus
 ad inferiores plantarum partes se recipit potissimum ad radices quae sub terra
 latent quomodo radices agunt maiores, maioresque vim accipiunt et accede-
 re uiae germinet, fructusque ferant, atque in aestate maturescunt. Pluuia quoque
 ut nubi mentum eam necesse est, item calor solis cuius uirtute nutriuntur
 et augentur, nec enim calor ipsarum naturae sufficit ut ex experientia docet.
 Itaque cessante alicuius caelestis planta non essent quibus sublatis non essent alicuius
 praesertim terestris, boues, arietes, caprae &c. quae se uisus nutriuntur et
 augentur. Probat etiam id ipsum quod uentum quodammodo semine generan-
 tur quae non nisi a sole, alicuius alicuius generari non possunt cum perfectioribus
 quorum in alicuius corruptibili, alicuius ex semine generantur, ad quorum generationem
 sol etiam ut causa uisus concurrat ut ait Aristoteles 2° philosophiae, cap. 2°. inquit non
 solum et alicuius generare hominem. Item 2° de generatione cap. 10 docuit
 motum solis s. Zodiacum circumferentiam esse uisum generationis, et corruptionis,
 generationis quid est accessum ipsius ad res corruptionis aut recessum
 a nobis, quod non nisi de generatione et corruptio uentum perfectiorum ut elligi
 potest, cum enim nullum generatur quum aliud simul corrumpatur, si de generatione
 et corruptio quorum uisum entium loqueretur non magis sol per suum accessum esset
 causa generationis quam corruptionis, nec per suum recessum esset magis causa corrup-
 tionis quam generationis uoluit quod Aristoteles docere quod uirtus solis requiritur ad ge-
 nerationem uentum perfectiorum solis aut accedente ad res. Haec uirtus
 magis communicatur, ideo solem suum accessum esse causam generationis entium perfectiorum
 quia sunt uentum, at uisum quod solem accedente eadem generationis quorum entia
 perfectiora conseruabantur deficit, ac diminuitur, solem suum recessum causam esse
 corruptionis entium perfectiorum.

Quod uisum necesse est etiam sit necesse est alicuius celi, ut debito ordine haec
 generationes procedant ut nunc fit facta uisum uidentur, quoniam cum elementa mutuo
 agant, ut patiantur nisi daretur aliqua uirtus quae horum pugnam, et licet enim
 temperaret cito proportio dissolueretur. Haec autem uirtus non est alio quam caelestis,

ut n docent Astrologi vario astra Snt dnum super diversa elementa ut
Luna super aquam Saturnus super terram et sic de ca. Sol etiam suo accessu
causa e ut aqua et aer augeantur igni v. minuantur. Luna v. suo accessu
est ca ut illa minuantur et igni augeantur qui fit ut elementa eiusdem
fere magnitudinis semper existant.

Sit ne opus moueri caelum ut in saec inferiora
riora agere valeat. q. 2.

Ergo Superiori q. constat corpora caelestia agere in saec inferiora

nunc videndum e sit ne dicendum moueri caelum ut in ea agere possit. In quo
q. e opimo S. Roma 2. de caelo lect. 4. ad finem dicentij caelum absq. motu nō
potee agere in saec inferiora, quam sentiam sequitur simpliciter 2. de caelo, et ha
nelus in metaph. cap. 13. Involuntantur n. motum ee conditionem sine qua nō pōt
caelum quidquam agere in saec inferioribus, adeo ut post diem iudicij q. corpora
caelestia a motu cessare debent dicant nihil ee corpora caelestia actura in
saec inferioribus, suadentq. suam sentiam in hunc modum. Mouere nō motu
e conditio primi mouentis, sed nullum corpus e primum mouens, q. cessante
motu locali nullum corpus ac proinde nec caelum agere pōt absq. motu.

2. 2. Primum in vno quoq. genere e ca caeterorum, sed motus h. caeli e primus
omnium motuum ut patet ex 8. p. 1. q. 9. erit causa caeterorum, atq. adeo si
~~alteratur~~ alteratur a primo mouente parlati s. caelo nulla alio
mutatio ab eo poterit in saec inferiora proficisci.

3. 3. Post diem iudicij nulla e futura actio in saec inferioribus impu
nctur n. huius generationibus rerum, et corruptionibus, caeterisq. mutationibus
causav. Suius non erit alio nisi quod dabitur et huius motui caeli, q.
ut caelum agat opus e ut moueatur.

Oppositam sentiam qua probabilior ee videtur sequitur Durandus cum
alij quibusdam in 2. de s. q. 3. quod nempe caelum possit agere in
saec inferiora absq. motu, licet viciatudo generationum, et corruptionum
non

non eodem modo quo nunc ferret. Inque pars surus. sentia probat, nam eo-
 re qua non indiget res gnrabilis, et corruptibilis ut agat non indigebit
 etiam celeste corpus, sed motu locali non eget res gnrabilis, et corrup-
 tibilis, ut agat (non indigebit etiam celeste corpus) q' nec caelum
 Minor suadetur nam qn' agens et patiens sunt indobita distantia dabr
 actio absq; motu locali, ut magnet localr immotus alterando ferru
 ipsum ad se atcabit, et ignis aquam calefacit existentem in tra-
 pseram sua actui tatis

Ad Sane in roem nator respondere Panellus loco citato dicit trahit
 hoem qua magnet ferrum atcabit non ee proprie sed improprie
 Et equivoce trahioem iuxta sentiam comentatorij in 7° p^o sit cum x
 nec ferrum effectiue moueri amagnete, sed potius moueri ad mag-
 netem tanquam ad finem, ut lapis mouetur ad centrum tanquam ad
 finem. Itaq; ut lapis non mouetur effectiue a centro, sed a propelo pro-
 utate ad centrum, tanquam ad finem, ita ferru non moueri effectiue
 a virtute aliqua impressa a magnete, sed a propria virtute: nullo
 minus moueri ad magnetem ut ad finem in quo melius conseruatur.

Qua solutio datur a caetano c. p. 9. 3° art. 7°, facile d' ea impug-
 natur. Primum q' licet ad instanciam de magnete respondere videantur,
 no in eadem qua de igne: hinc q' qua pure nati mouentur ad finem
 ad eum mouentur sequeunturq; distantia, ut terra ex quacumq; distantia
 fert centrum, et ignis concavi luna, ferrum aut non mouetur ad magne-
 tem ex quacumq; distantia. hinc q' si magnet abis contritus, sine actu
 no atcabit ad se ferrum, ut experientia compertum e' Ca. v. Suiaz,
 no vr' ee alio nisi q' eo modo impeditur magnet ne aliqua qualitate
 ferro imprimat, qua solet ferrum ad se trahere: q' ferrum cum
 mouetur ad magnetem a virtute proprio, sed a virtute impressa
 amagnete, ut fert corp. opino.

2° confirmat eadem sentia hoc modo. Caelum impuuen agit in hac
 inferiora ut fatetur B. Romas c. p. 9. 66. art. 3°, cum in no moueatur
 ut ipse cum ceteris theologis concedit.

3° cessante motu caeli illuminabit hac inferiora ut oes fatentur,
 sed a lumine nati resultat calor: q' praeterquam quod illuminatio
 ipso. Sed quadam alio, poterit caelum sine motu locali suapte no
 calefacere. Diff.

Posterior v.

Posterior v^o pars huius sententia patet q^z si scilicet & cetera q^z non
mouerentur locali semper eodem modo operarentur: q^o non reperiret
eadem vicissitudo sporum qua nunc reperitur.

Ad 1um argum^o opposita sententia d^m est conditioem primi moue
tis simpli^r ut beatus opt^o Alax^o ce^o remoueat noⁿ solum in immotum
sed ita ut sit pene immutabile. Et aquo^o ab eo noⁿ independ^o quare
licet celum immotum moueretur noⁿ est primum simpli^r moues.

Quod si uic^o primi mouentis intelligatur noⁿ primum simpli^r sed
solum aliquo quoc^o nullum erit in commodum admittere celum cessante
motu locali eest primum moues in qua sign^o mot^o intelligentia mouet
celum p^o d^m primum moues quatenus mouet noⁿ motu ab alio licet
ab alio depend^o east.

Ad 2um d^m est q^o illam primum moues quoc^o eest intelligenda
de eo quod est primum solum perfectioem. Et quoc^o est causa quodammodo
exemplarij per quam cetero^o quoad perfectioem sunt mensuranda.
Id^o n^o censetur perfectioem quoad maxime perfectum mag^o auce^o et
id^o aut quod hoc modo est causa ceterorum non ita se habet semper
ut eo ablato cetera auferantur: quoc^o aut modo locali^o motu sit omn^o
primus exemplarij lococitatu^o s^o s^o plus cap^o 4°.

Ad 3um concessa maiori neg^o est min^o causa n^o erit ut uult ricardus
in 4° dest^o 4° s^o 9° 4° quod quidem placet dominico de situ eadem lib^o
dest^o 2° s^o 2° quod beatus non concurrat concursu suo uel cum corp^o
ribus celestibus ut aliam rationem circa hac inferiora exerceat
quam illuminationem nec cum ijs inferioribus ut mutuo agat in sese
eo quod poss^o diem uisus superuacanea futura sint de ois^o alijs.

Verum celum noⁿ solum motu sed lumine etiam & influentis in res inferiores agat q^o terra

Ex h^o ad finem cap^o 3° huius lib^o ut celum agere in hac inferiora
suo motu locali east calefaciendo, tam q^z ad motum celi rapitur
suprema regio aeris, motus aut^o est causa coloris, tam q^z cum ad motu
orbium celestium ignis etiam rapiatur, soepe v^o inde pelluntur part^o
ignis ad regionem aeris, quam calefacit. Hinc aut^o querimus utrum
celum noⁿ solum suo motu agat in hac inferiora, sed et lumine & influ
entis

~~in~~ influentis: quod igitur mediante lumine non agat suade
 tur hoc modo: Nam si mediante lumine ageret ex eo esset quod mediante
 lumine calefaceret, quod non videtur verum, primum quod si lumen esset
 productivum caloris, virtus celestis productivum frigoris et illi contrario
 quod falsum est, cum lumine nihil possit esse contrarium
 2° si si caelum lumine calefaceret cum astra omnia lucida sint, omnia
 haberent vim producendi calorem, quod videtur esse contra sententiam astrorum
 quorum dicitur aliqua astra non esse calefactiva.

3° quod multa sunt corpora lucida, ut scama piscium, quercus putrida
 et alia summo quae non calefaciunt.

Deinde quod caelum non agat influentis suademur quia omnes effectus
 qui a caelo proficiuntur esse possunt positivum solum materiam et lumine,
 quod in caelo non sunt collocanda qualitates aliae activae quae influen-
 tia appellantur.

Concl^o

Sic in hac 9^a Concl^o i^o caelum interveniente lumine calefacit
 haec inferiora quae imprimis suadetur ex Astrae cap. 3° Suius lib. dicente
 infimam regionem aetheris esse calidam propter radios solares quae a terra
 reflectuntur, et ea de causa non condensari vapores ex quibus fuit
 2° probatur ex Astrae lib. 4° de partibus aetheris cap. 3° dicente noctes
 in plenilunio esse calidiores propter maius lumen lunae: unde patet lu-
 men lunae esse calefactivum.

3° suadetur ipsa experientia docente. Loca umbrosa esse minus calida
 vis qua a radiis solaribus affiguntur nos quoque magis caleferi
 cum ad radios solis accedimus quam cum ab eis recedimus, sed cum
 sol tempore meridiano plus calefaciat quam ubi primum oritur, aut tamen
 occidit, et vel cur et calefaciat tempore aestatis quam hyemis, et quod
 radii solares a terra propter ipsius opacitatem reflecti quo magis videntur
 cum radiis directis esse magis calefaciunt tempore v^o meridiano magis
 videntur quam oriente aut occidente sole, et tempore aestatis magis quo
 tempore hyemis. Nam tempore meridiano et in aestate radii directi et refle-
 xii efficiunt in terra angulum minus obtusum quam oriente sole et occide-
 re vel hyeme quo aut angulus est minus obtusus ex radiis sibi invicem vicinioribus
 sunt, minus v^o quod sol est supra Zenith aliter loci maxime calefacit
 et quod radii reflecti nullum angulum cum directis efficiunt, sed adeo videntur
 videntur ut per eandem lineam reflectantur, quod aut maior excutitur calor
 quod radii magis videntur, et experientia comprobari. Nam si radii solares
 per vasa vitrea plena aqua se infunderent non magnum excutatur calorem
 in vase vitreo continuo, at in remotiori magno immo et flamma aliqui excutatur
 et v^o quod radii solares transeat per vasa vitrea in modum pyramidis
 quae vasa est in vase vel speculo, assis aut aliquantulum distat ubi radii sunt
 vel videntur in qua distantia vel inflammari a radiis solaribus consueverunt.

2ª Concl^o

2ª conel^a in celo non modo ponendi sunt motus et lumen, sed etiam peculiare alia virtutes nris sensibus occulte qua influentia dñi quibus apud res inferiores varios effectus producit. Hæc conel^a est b. h. 2° lib. do celo lect. 10. probat hoc modo. si celum lumen nō haberet, nec virtute illuminandi et calefaciendi, sequeretur celum nō intendere sese. 3. ab alijs qualitatibus primis, siccitatem, humiditatem ac frigiditatem: quod tñ absurdum est; cum sit vlt^{ima} causa omnium effectuum qui apud nos sunt.

2° celum est causa perse omnium formarum substantialium elementorum: 3° et omnium qualitatum primarum quæ perse consequuntur substantias, ut ex conseq. meo non modo reperitur vis calefaciendi, sed et frige faciendi.

3° id confirmat ex sententia Ptolomei tribuentis Saturno frigiditatem et siccitatem, Iovi temperiem, Marti ardorem, Soli calorem, Venere temperiem, Mercurio calorem cum temperie, Luna humiditatem.

4° Luna est causa fluxus et refluxus Maris non solum cum mouetur sed etiam qñ latet apud Anaxagoras sed tñ tñ lumen ipsius nō p̄t ad nos peruenire; 5° alia quadam qualitate interueniente occulta nobis efficit fluxum et refluxum qui s. ad nrum mare perueniunt.

Postremo celum producit in terra visceribus varia mineralium genera sed eo non p̄t lumen peruenire; ponenda est igitur qualitas aliqua occulta per quam celum agendo attingat intima terra partes. Aduerte tñ quantum in celo sit virtus ad calefaciendum simul, ac virtus ad frige faciendum, hæc tñ virtutes non exercent simul circa idem subiectum, sed circa diuersa iuxta diuersas eorum dispositiones. Unde quantum corpora celestia frige faciant aquam vel terram, ignem tñ non frige faciunt, etsi prius in ignem operentur quam in terram vel aquam; quod magis patet in orbibus celestibus inferioribus in quos astra necesse debent prius virtutem aliquam inducere per quam hæc inferiora calefaciant, vel frige faciant cum tñ ipsi orbis celestibus, nec frigiditatem nec calorem recipiant.

Pro solutione v^o. Argumentorum aduertim est licet o^{mne} corpus qua roe lucidum est vim habeat calefaciendi, est tñ aliqua corpora tam exigua lucis et non possunt quidquam calefacere, vel ppter resistenciam contrarij in subiecto, vel quia virtus frige faciens qua resistet in eis est maior. Unde quantum astra quæ emittunt lucida vim habeant calefaciendi quia tñ hæc eorum virtus parua est, virtus v^o

frige faciendi

128
si refrigerandi efficacior ad calefaciendum cum illuminat, sed potius secundum suam
frige faciendi influunt in corpora inferiora nec sine sequitur virtutem ca-
lescendi in his quibus est frigus non quo ad lumen sed ad calorem reducitur.
quo ad calorem etiam ad calorem reducitur ad quod ab alijs causis efficacioribus

Ad primum igitur argumentum negatur et confertur nam licet ad contrarios effectus
requiratur diversitas causarum non tamen requiratur contrarietas formarum ignis
& aqua non sunt contraria & in sunt ad contrarios effectus

Ad 2um dicitur quod aqua quae lucida sunt vim habere calefaciendi licet in
aliam quae lucida sunt ad unam vim habeant frige faciendi

Ad 3um respondetur quod corpora illa quatenus sunt lucida a habere virtutem
producendi calorem parum tamen aut nihil calefacere quia tam exiguum lumen
ut non possint vincere resistenciam contrarii caloris

Ad verum patet solutio ex dictis nec enim est possibile ut effectus
quod calorem producat apud nos posito solo lumine ac motu ut explicabitur
in 2a questione

Utrum motus sit causa caloris

Q. 4.

Communis apud Avem propositio est motum esse causam caloris, cap. 1. ubi dicitur cap.
3. in 2. libro et 2. de celo cap. 7. quae non de omni motu sed de
locali intelligitur. Adversus hanc tamen eundem factum motum esse causam caloris
in quo videtur colligitur et contrarietas partium corporis inter se, aut cum alio
corpore. Id quod imprimis patet ex libro 2. de celo cap. 7. ubi dicitur aer
calefieri a corporibus caelestibus qui eorum motus frigeatur, sua deinde
etiam ipsa experientia. Et enim si ferro per aerem velocissime feratur
parum aut nihil caloris caloris acquirit quia cum aer facile cedat non
videtur in tali motu magno confusio inter ferram et aerem plurimum
tamen calefit cum ad lignum secundum applicatur quia datur non parva res-
tentio in ligno ex quo provenit partium ferreae cum partibus ligni con-
flicatio.

Quibus si moles ferrea supra corpus durum velocissime moueatur, ele-
menter quo ad partes externas calefit non aut internas nisi per alterationem
nisi facta in partibus externis. Lignum igitur illum in motum localem esse
causam caloris in quo videtur in quo videtur in quo videtur in quo videtur
inter se

inter se confricatio. quod si miles illa solida non sit, sed tenuis ut aeris
motus rapidissimo moueatur tum non modo partes externa calefunt
sed etiam interna etiam aequa non sunt partes externa, sed etiam
interna confricantur. unde fit ut tota suprema aeris regio ad mo-
tum calorem calefiat ut supra ducunt Cap. 3°

Verum obijciat aquam cum per loca frigida mouetur non calefi-
ri cum tamen ibi reperitur confricatio partium aqua tum inter se tum
etiam cum lapidibus.

Occurrendum est in Anomalia huiusmodi ad idem causam calorem
excitantem cum tantum impetu efficiatur ut quare per resistenciam
superet quod si non superet ~~non~~ ~~inducit~~ ~~inducit~~ resistenciam
raro moueatur tanta velocitate ut eius superet maxima resisten-
tiam sua frigiditatis, raro dum mouetur calorem acquirit quod si
quando aqua per motum localem non nihil caloris acquirit statim
illum amittit cum ad primam frigiditatem fuerit huiusmodi se re-
ducit.

Dubium tamen quo pacto concedi possit motum localem esse causa
caloris, nam motus localis ut in lib. phi. sepe docuimus conuenit sicut
ad firmam externam sicut ad locum, ac proinde nihil inchoisse aufert
a mobili aut ponit ut etiam supra fatetur 8 phi. cap. 1. Non videtur
feri posse ut per eum calor producat, nec poterit respondere motus
localem sed confricationem qua per motum fit esse causa caloris quo
res una alteram comprimit i adeo iuxta alteram mouetur ut mo-
tus unus depellat per alterum a proprio situ quem habebant.

Nec non cauti mandum est confricationem formalem esse calefactionem
ipsam: quoniam fieri potest saltem per se possum ut partes alicuius
rei confricentur nec tamen calefiant, imo in motu aqua per saxa de-
currentis id nam contingit. Deinde etiam si daremus confricationem esse
formalem calefactionem adhuc respondendum restaret quo pacto per motum
localem praestari possit

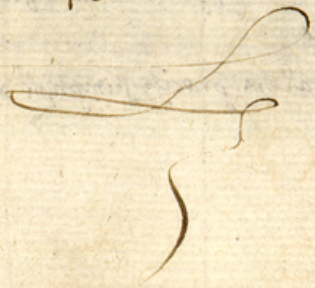
Quod si igitur motum localem precise sumptum reuera non esse proprie

et per se cam caloris sed ee dispositioem quandam quam sequitur calor.

Quod si quæras quanam sit causa qua propria et per se calorem efficiat respon erit unum quodq corpus habere calorem virtuale seu potam calefaciendi alia corpora non sub quibus quicq dispositioibz sed gn eorum partes constitantur: eodem fere modo quom pperere non cedimus vim calefaciendi non quoduis subitum sed quo de certis dispositioibz effectum e, ut hoiy linguam & Rhinacsum.

De tribus aeris regionibus earumq dispositioibus diversis caput primum

Uniuersum aerem in tres regiones diuidit Ar cap 3° lib 2 quaz supremam aut interiectam ee inter concauid ignis & cacumina altissimorum montium: Inferiorem inter aqua vel terra superficiem et eam p^{er} aeris qua non calefit reflectioe calor solis radiorum qui a terra reflectuntur: Mediam deniq reliquam p^{er} aeris inter has duas interiectam, sunt haec tres regiones sunt apta sua apte na Sumida et calida haec n e aeris na et conditio: p^{er} has in externa varias habent conditioes. Suprema n e admodum calidissima propter vicinitatem eius cum igne, tum p^{er} motum raphyvt Ar docuit cap 3° tum deniq gn perpetuo referta e exhalationibz fixis et calidis. Infimo item regio valde calida e multuq quam supremo sed pliq quam eius na pot hurat, tum p^{er} vapores et exhalationes (qua calida sunt na) a terra et aquo eleuatas, tum etiam cum reflectioe radiorum solis qui a terra reflectuntur; Regio deniq medio e vehementer frigida, tum qz et illam non perfriget radiorum reflectio, tum quia no e regioni ignis vicino nec motu orbium caelestium rapitur, tum deniq, gn interdum calido constituta supremam s. & infimam aeris regionem suu vehementer intendit frigus valdeqz in frigidatur ea actione quam p^{er} hui anti paristalim vocant s. contrarij uoxa positioem.

De impressione